

ETTER LEMKIN

TIDSSKRIFT FOR STUDIER AV FOLKEMORD OG POLITISK MASSEVOLD

Nr. 2 2009 1. årgang løssalg kr. 40

ETTER LEMKIN

TIDSSKRIFT FOR STUDIER AV FOLKEMORD OG POLITISK MASSEVOLD

Utgave

Årg. 1, nr. 2 (2009): *Motiver og årsaksmekanismer*

ISSN 1891-084X

Trykket i 500 eksemplarer

redaksjon@etterlemkin.no

www.etterlemkin.no

Redaktører

Mads Dahl Gjefsen og Chalak Kaveh

Redaksjonen

Christian Sørlien Molstad, Solveig Skaland, Andreas Snildal og Anja Wedde Sveen

Korrektur

Tony Burner, Emrah Senel, Siri Høie og Marie Westreng Pettersen

Design

Solveig Skaland

Bilder

Forside: Bilde fra Kisangani (tidligere Stanleyville), en av Den demokratiske republikken Kongos største byer og et viktig senter for landets diamanthandel. De siste årene har diamantbyen flere ganger blitt en slagmark for militser, ugandiske og rwandiske tropper. Foto: Ingvild Haugland Tokheim

Side 3: Raphael Lemkin. Foto: Corbis/SCANPIX

Utgitt med støtte fra

Sigval Bergesen d.y. og Hustru Nanki's Almennyttige Stiftelse, Frifond og Kulturstyret ved Studentsamskipnaden i Oslo

Trykk

O. Fredr. Arnesen Bok- og Akcidenstrykkeri A/S

Takk til

Nik. Brandal, Ewa Mork og Bjørn Skaland

Innhold

Leder	6
Når blir massevold politisk? – 1948 og den palestinske katastrofen <i>Jørgen Jensehaugen</i>	8
Observations and Proposals for the Improvement of Relations between Turkey and Armenia <i>Arman Sarvarian</i>	20

Tema: Motiver og årsaksmekanismer

Vold uten grenser: En politisk og psykologisk analyse av Ituri-konflikten i Kongo <i>Ingvild Haugland Tokheim</i>	48
Voldtekt og seksualisert vold som strategi i etnisk rensning og folkemord <i>Sigrun Stigen Holter</i>	62
Trolldomsforfølgelsene i Finnmark – lokalitet, etnisk herkomst og kjønn <i>Rune Blix Hagen</i>	78

Overblikk

Oppgjørene med Speer <i>Eirik Torsvoll</i>	94
--	-----------

Neste nummer	103
For bidragsytere	103

Når blir massevold politisk?

– 1948 og den palestinske katastrofen

Jørgen Jensehaugen

Jensehaugen har mastergrad i historie fra Universitetet i Oslo. Han skrev masteroppgaven sin om opprinnelsen av Israel-Palestinakonflikten: «Friendship Reanimated: The Israeli-Transjordanian Armistice Negotiations 1948-1949». Han er juniorforsker på Institutt for fredsforskning, PRIO, og redaksjonssekretær i Babylon, Nordisk tidsskrift for midtøstenstudier.

Det palestinske flyktningproblemet står like uløst i dag som det gjorde i 1949. Seksti år har gått siden i overkant av 80 prosent av de palestinerne som bodde i det som ble Israel ble drevet på flukt. Det gjør at det palestinske flyktningproblemet er et av verdens lengste uløste flyktningproblemer, og at det rent proporsjonalt er et av de største i verden. Denne proporsjonaliteten tilsvarer at 1948-krigens resultat var at palestinerne hadde blitt etnisk rensket. Ved at Israel har akseptert dette resultatet som noe man kunne leve med, gjorde man seg skyldig i en etnisk rensing uavhengig av hva intensjonen hadde vært under krigen.

Et spørsmål om skyld

Mellom november 1947, da FNs delingsplan for Palestina ble vedtatt, og april 1949, da Jordan tegnet sin våpenstillstandsavtale med Israel, flyktet ca. 760 000 palestinere fra det som ble staten Israel.¹ Det tilsvarte i overkant av åtti prosent av alle palestinere som bodde i dette området før krigen hadde brutt ut. I tillegg var et sted mellom hver sjettede og hver fjerde gjenværende palestinere internt fordrevet i Israel.² Rent tallmessig er dette en meget effektiv etnisk rensning. Spørsmålet som stadig blir stilt i ettertid er hvem som bar ansvaret for at palestinerne flyktet.³ Et minst like viktig spørsmål er om dette *opprinnelige* ansvaret faktisk spiller noen rolle.

Ifølge FN-resolusjon 194, vedtatt

i desember 1948, har palestinske flyktninger (og deres etterkommere) rett til å returnere og/eller motta kompensasjon for det tapte: «Resolves that the refugees wishing to return to their homes and live at peace with their neighbours should be permitted to do so at the earliest practicable date, and that compensation should be paid for the property of those choosing not to return».⁴ Vi ser allerede her at flyktningens rettigheter er uavhengig av forholdet mellom deres flyktningstilværelse og ansvarsbyrden til den skyldige part. Det er i dette henseende veldig interessant at så stor del av debatten har dreid seg om hvem som bærer ansvaret. En rask gjennomgang av denne debatten trengs før man går inn i det som skal diskuteres her, nemlig om det virkelig går an å skille intensjon (før og under) fra resultat (etter), eller i det minste håndteringen av dette resultatet.

Ofrenes skyld, krigens natur eller etnisk rensning?

Under krigen i 1948, og i perioden rett etterpå var det klart at palestinerne flyktet som et resultat av krigen og de handlinger som ble begått av sionistisk militis før staten Israel ble opprettet, og av den israelske hæren etter statsopprettelsen. FN-forhandleren Grev Folke Bernadotte konkluderte i sin rapport anno 1948 at «The exodus of Palestinian Arabs resulted from panic created by fighting in their

communities, by rumours concerning real or alleged acts of terrorism, or expulsion.»⁵ Her lå med andre ord ansvaret på en kombinasjon av krig, frykt og politisk vold, som f.eks. massakre og deportasjoner. Disse påstandene blir støttet av britiske og amerikanske kilder. En britisk representant i Haifa kommenterte blant annet «ruthless and systematic destruction of Arab property [...] Conquest of Western Galilee was so quick that the inhabitants barely realised what happened.»⁶ Og enda tydeligere i et amerikansk dokument: «[I]n face of Jaffa, Deir Yassein, Haifa and all reports that come to us from refugee organizations that new refugees are being created every day by repression and terrorism such as now being reported from Haifa.»⁷ For de samtidige aktørene og vitnene var det derfor klart at Israel bar hovedansvaret. På tross av denne kunnskapen dukket det opp en alternativ forklaring kort tid etterpå.

Tidlig på 1950-tallet ble den aksepterte forklaringen at palestinerne flyktet fordi de arabiske lederne i de omkringliggende landene hadde bedt dem om å forlate Palestina mens krigen pågikk, slik at de ikke skulle være i veien mens krigen raste. Denne forklaringen fikk etter hvert tilnavnet «Broadcast-tesen». Det viste seg raskt at denne forklaringen var basert på historieforfalskning. Den ble først skapt i 1949 av den israelske sionisten Dr. Joseph Schechtmann

som produserte to pamfletter i 1949 som kom med denne påstanden. Pamfletten ble altså produsert flere måneder etter at flukten hadde funnet sted, og uten at den var basert på noe godt empirisk grunnlag. En gjennomgang av arabiske medier fra den gitte perioden viste faktisk den motsatte tendensen – arabiske ledere ba i all hovedsak palestinerne om å bli værende i Palestina. Selv om denne forfalskningen ble påvist allerede i 1959 av den palestinske historikeren Walid Khalidi, fikk «Broadcast-myten» av en uklar grunn fullstendig fofeste i hele den vestlige verden.⁸

Det neste, og hittil viktigstebidraget i debatten kom fra den israelske historikeren Benny Morris som i 1988 publiserte sin *The Birth of the Palestinian Refugee Problem*, en bok han senere har oppdatert uten at hovedtesen i boken ble endret. Denne boken skapte furore fordi han, gjennom dyptpløyende arkivarbeid, hadde kommet fram til at palestinerne flyktet ut av frykt for det som skjedde under krigen. Han påpekte en serie med større og mindre massakre, direkte deportasjoner, utbredt bruk av fryktpropaganda osv. Det han ikke fant var en overordnet militær-politisk plan. Ifølge hans berømte konklusjon, «born of war, not by design», skjedde det som skjedde fordi det var en krig, og ikke fordi det var noen plan om å utføre noen etnisk rensing. I veldig mange tilfeller, ifølge Benny Morris,

kom masseflukten faktisk som en stor overraskelse for det israelske lederskapet.⁹ Selv om han ikke fant noen entydig plan bør noen av hans enkeltfunn belyses, da de påviser hvor graverende denne serien med hendelser var. I landsbyen Deir Yassin utenfor Jerusalem ble mellom 100 og 120 landsbyboere massakrert den 9. april 1948. Arabiske sivile bydeler i Tiberias ble bombet i april 1948, mens den nærliggende landsbyen Kihirbet Nasir ad Din ble angrepet og 22 palestinere ble drept, flere av dem kvinner og barn. Den israelske hæren nektet å forhandle med palestinerne i Tiberias på tross av at et slikt forhandlingstilbud forelå. I juni 1948 ble over 1000 palestinere deportert fra landsbyen Tantura i Israel til den irakisk-kontrollerte Vestbredden. Etter våpenstillstandsavtalen mellom Egypt og Israel ble palestinerne i den såkalte Falluja-lommen utsatt for tunge trusler og utstrakt voldsbruk, noe som førte til at lommens 1160 innbyggere flyktet.¹⁰ Dette representerer bare et lite utvalg av funnene. Til sammen, mener Morris, at det ble det utført 24 massakre av varierende størrelse.¹¹

Benny Morris kom under tungt skyts fra begge kanter som et resultat av disse funnene. Fra israelsk og pro-israelsk hold ble han anklaget for å være anti-sionist. Denne kritikken kom ikke som noen stor overraskelse, og det er ikke hensiktsmessig å dvele ved dette her siden denne

kritikken ofte har manglet akademisk tyngde. Den har hovedsaklig vært drevet mer av ideologi. Videre er det Benny Morris sin tese som har blitt stående som den førende.¹² Mer interessant er det derimot at en serie akademikere anklaget Morris for å holde tilbake en konklusjon som lå i empirien, nemlig at det var en etnisk rensing som hadde foregått. Norman Finkelstein anklaget Morris for å ha «shatter[ed] one of the most enduring myths [...] only to substitute another scarcely more credible one in its place.»¹³ Denne retningen av kritikken mot Morris påpekte en serie med svakheter med hans funn som de mente svekket hans argument og pekte i klar retning av etnisk rensing. Disse argumentene kom i flere former, og noen få bør nevnes. Nur Masalha sporet ideen om «transfer» (en eufemisme for etnisk rensning) i sionistisk tenkning fra 1882-1948 og påviste at det eksisterte en godt etablert idé om at dette skulle utføres.¹⁴ Laila Parsons påviste at Druserne, i det som ble Israel, i all hovedsak ikke flyktet og at dette tydet på en klar systematikk i hvordan flyktningbølgen ble til.¹⁵ I en redigert artikkelsamling av Ahmad Sa'di og Lila Abu-Lughod påpeker flere av forfatterne hvor problematisk det er at Benny Morris ikke har brukt muntlige kilder, noe som peker i retning (hvis man skal trekke en rettslig metafor) av at ofrene ikke har blitt hørt og at den tiltalte derfor har sluppet billigere unna.¹⁶

I et berømt intervju har Benny Morris senere valgt å karakterisere det som skjedde i 1948 som etnisk rensing.¹⁷ Akademisk er det likevel hans store verk som står igjen som den viktigste analysen om hvorfor palestinerne flyktet, og her er ikke etnisk rensing som begrep nevnt, heller ikke i den oppdaterte utgaven.¹⁸

Hvordan Israel håndterte flyktningsspørsmålet

La oss ta som utgangspunkt at Benny Morris hadde rett og at det var krigen, som krig, som gjorde at palestinerne flyktet, og ikke noen intendert etnisk rensing med politiske direktiver fra oven. I så fall blir det som skjedde i løpet av 1948-krigen entydig massevold, men det er uklart om det er *politisk* massevold. Det at det eksisterte en pro-rensingsstemning i den israelske hær er ikke ensbetydende med at det fantes direktiver. Spørsmålet blir dernest om denne argumentasjonen holder vann. Men, hvis vi aksepterer argumentet til Benny Morris i *The Birth of the Palestinian Refugee Problem*, blir det vesentligst hvordan Israel håndterte det uintenderte etter det hadde inntruffet.

Vi har allerede et hint fra historiografien. Det som skjedde i 1948 ble i stor grad dekket over. Historiografisk tok dette mange former. Den mest kjente av dem alle er den nevnte «Broadcast-tesen», som allerede er nevnt. En annen form har vært å vri om på fortiden ved

å hevde at det egentlig ikke fantes noe særegent palestinsk samfunn som man kunne ha kastet ut. Denne formen kom tydeligst fram i det infame Golda Meir-sitatet: «It was not as though there was a Palestinian people in Palestine considering itself as a Palestinian people and we came and threw them out and took their country away from them. They did not exist.»¹⁹ Denne tesen ble støttet av det heller tvilsomme verket til Joan Peters, *From Time Immemorial*, hvis argument var at palestinerne var nylig tilflyttende arabere fra de omkringliggende statene, og at de i så måte ikke flyktet, men heller dro hjem. Dette var selvsagt en absurd påstand og var i seg selv ikke den mest effektive formen for tildekning.²⁰ Det palestinske samfunnet i Israel har hele tiden holdt fast på sin versjon av hva som skjedde i 1948, en tradisjon som har blitt motarbeidet av Israel (i november 2007 ble det vedtatt i Knesset (det israelske parlamentet) at det skulle være ulovlig å undervise den palestinske versjonen av hva som skjedde i 1948).²¹ I disse dager foreligger også et lovforslag som skal gjøre det straffbart å markere *Nakbaen* (arabisk for katastrofe) på den israelske nasjonaldagen.²²

I årene etter 1949 kom tildekningen til å bli meget effektiv og en serie med tiltak ble iverksatt for å viske ut Palestinas ikke-jødiske historie, slik at kulturlandskapet skulle bli «rensket». Flere metoder ble tatt i bruk. Overfor de internt fordrevne ble

deres landsbyer omgjort til militære områder slik at de ikke skulle kunne vende tilbake. Beduinene ble tvunget til bofasthet. Landsbyruinene til de som hadde flyktet utenfor landets grenser ble behandlet på en av tre måter: Hebraisering – den palestinske landsbyen ble omgjort til en jødisk landsby; Omgjøring til historiske ruiner – landsbyen ble omgjort til en romersk eller gammel-jødisk ruin; Naturpark – landsbyområdet ble plantet over og omgjort til skoger eller naturreservat.²³ Til sammen ble et sted mellom 290 og 472 palestinske landsbyer ødelagt i 1948. Walid Khalidi og hans forskersteam har undersøkt hva som skjedde med 418 av disse landsbyene og tilgjengeliggjort en encyclopedisk oversikt over hva som har skjedd med dem etter 1948.²⁴ Selv om landsbyenes forhistorie har blitt forsøkt tildekket eller regelrett fjernet så har deres historie blitt skrevet, eller omskrevet. Den tidligere israelske forsvarsministeren Moshe Dayan beskrev dette på en uvanlig ærlig måte da han i et foredrag kommenterte metoder som kan beskrives som geografisk tildekking:

Jewish villages arose in the place of Arab villages. You do not even know the names [of the villages] and I do not blame you, because those geography books no longer exist. Not only do the books not exist, the Arab villages are not there either. Nahlal arose in the place of Mahlul, Gvat in the place of Jibta, Sarid in the place of

Haneifis, and Kfar Yehoshua in the place of Tal Shaman. There is not one single place built in this country that did not have a former Arab population.²⁵

Denne fordekkingsstrategien gjorde det ganske klart hva intensjonen var, men denne kom tydeligst fram under forhandlingene som fulgte krigen. Først under våpenstillstandsforhandlingene på Rhodos, dernest fredsforhandlingene ved Lausanne. I begge disse to stod Israel fast på at de palestinske flyktningene ikke skulle få komme tilbake. Det meste israelerne var villig til å tilby var returretten til 100 000 palestinere, et «tilbud» som ble gitt først og fremst fordi det israelske lederskapet visste at det ikke kom til å bli akseptert av araberstatene.²⁶ Dette endret seg ikke ved senere forhandlingsrunder på tross av at FNs resolusjon 194 er utvetydig i sin stadfestelse av den palestinske returretten.

Denne kombinasjonen av historiografisk fornektelse, geografisk tildekking og diplomatisk unnvikelse har ført til at det som skjedde i 1948 har vedvart uten store endringer siden den gang. Det som skjedde kan beskrives som *ethnocide*, Raphael Lemkins begrep for kulturelt folkemord. Med dette menes at en kultur, men ikke mennesker, blir utslettet. Som Robert Jaulin forklarer: «*ethnocide* is not about aggression as much as it is a reflection on the

dominating culture, and the negation of the other».²⁷ De palestinske flyktningene utenfor Israel lever fortsatt i fattigslige flyktningleire rundt om i den arabiske verden, og de internt fordrevne i Israel har ikke fått vende tilbake til sine opprinnelige landsbyer. Deres kultur i Israel ble negert og de har forblitt «den andre» i israelsk diskurs.

Eiendommene og eiendelene som de palestinske flyktningene hadde etterlatt seg ble enten konfiskert av Israel og fordelt til tilflyttede jøder, eller så ble flere av husene regelrett ribbet og/eller tatt over av israelere, ofte av soldater. I sin «lovlige» form ble disse eiendelene/eiendommene tatt over av «The Custodian of Abandoned Property», en statsorganisasjon som tok over 45 000 hjem, 7000 butikker, 500 større og mindre fabrikker og 1000 lagre, samt enorme mengder jordbruksarealer som ble distribuert til israelere eller overtatt av den israelske stat.²⁸ Ingen erstatning ble betalt til de palestinske flyktningene, hverken de i eller utenfor Israel.²⁹

Post-faktum de facto etnisk rensning?

Hva er så koblingen mellom intensjon og reaksjon? Når Benny Morris påpeker at dette ikke var en politisk intensjon om å gjennomføre en etnisk rensing mener han ikke at det ikke fantes et ønske om at noe slikt skulle skje. Han skiller hovedsakelig mellom en *plan/ordre*,

som noe som skjer ovenfra (høyeste politiske hold) og ned (offiserene på bakken), og *stemning*, som er noe de fleste er helt eller delvis enige om som noe ønskelig, men som ikke manifesterer seg gjennom noen klare politiske retningslinjer. Det som skjedde i 1948 var, ifølge denne argumentasjonen, noe man tok imot med åpne armer da det inntraff, men som man ikke hadde regnet med.³⁰ Man hadde ikke *planlagt* at opptil 760 000 palestinere skulle flykte, men det hadde vært *ønsket*. Forskjellen blir da mellom politisk massevold og en serie med upolitiske massevoldshendelser med et ønsket resultat som lignet på det som faktisk skjedde.

Dette skillet kan føles kunstig, men det spiller en meget stor rolle i debatten om hvorvidt det som inntraff i Palestina i 1948 utgjør etnisk rensing. Definisjonsmessig slekter etnisk rensing meget på folkemord, og det er ingen entydig definisjon på etnisk rensing. Det betyr at mange av frasene fra folkemordskonvensjonen er gyldige, men med visse reservasjoner. En definisjon på etnisk rensing er: «rendering an area ethnically homogenous by using force or intimidation to remove from a given area persons of another ethnic or religious group.»³¹ Viktig er da å legge til formuleringen fra folkemordskonvensjonen: «acts committed with intent to ... ».³² I praksis betyr dette at selv om en

rekke av offiserene fra den israelske hær kan anklages for krigsforbrytelser under 1948-krigen, så betyr ikke dette dermed at Israel som stat var en aktiv part i en etnisk rensing med mindre en intensjon kan påvises.

Hvis man da kombinerer Benny Morris sin påstand med de politiske tiltakene som ble gjennomført etter at krigen var ferdig, ser man at intensjonen begynner å virke etter at 80 prosent av palestinerne fra det som ble Israel hadde flyktet. Man aksepterte at det som hadde skjedd var nøyaktig det som ville ha skjedd hvis man hadde foretatt en etnisk rensing, og man gjorde alt man kunne for å ikke reversere dette. Man aksepterte altså en *de facto* etnisk rensing, og gjennom å gjøre dette, gav man sitt samtykke til at det som hadde skjedd hadde vært ønskelig. Reaksjonen avslørte på et vis intensjonen med tilbakevirkende kraft. Man kan karakterisere dette som en *post-faktum de facto* etnisk rensing. I en ny bok om internasjonal lov og opprinnelsen av den israelsk-arabiske konflikten blir denne analysen underbygd:

It could of course be argued that the expulsions came to an end when the civilians crossed into the borders of the surrounding Arab states. But this would only be so if they were then allowed to return after the end of the hostilities. If, however, they are prevented from returning then the expulsion is effectively continuing. [...] there

is a continuing responsibility incumbent on Israel for legislation passed by its Knesset (Parliament) which prohibits a refugee return, confiscates refugee property, or arbitrary denationalizes them by stripping Palestinians of the citizenship they had in Palestine during the mandatory years.³³

Etnisk rensing blir mainstream

Over 60 år etter Israel ble opprettet og det palestinske flyktningproblemet oppstod har tankene rundt etnisk rensing blitt mainstream i israelsk politikk. Prominente politikere i Israel, fremst blant dem Avigdor Lieberman, har begynt å åpent diskutere hvordan man skal fullføre jobben fra 1948.³⁴ Benny Morris selv har blitt en talsmann for en slik tanke. Han uttalte i et berømt intervju at:

Ben-Gurion was right. If he had not done what he did, a state would not have come into being. That has to be clear. It is impossible to evade it. Without the uprooting of the Palestinians, a Jewish state would not have arisen here [...] If he had carried out a full expulsion - rather than a partial one - he would have stabilized the State of Israel for generations.³⁵

Dette er tankegods som har vært sionismens skyggeside hele veien, men den blir nå uttalt offentlig.³⁶ Det har blitt vanlig å betegne hendelsene i 1947-1949 som nødvendig for at Israel skulle bli en jødisk og demokratisk stat.³⁷ Hvis ikke de

omkring 760 000 palestinerne hadde flyktet hadde flertallet av statens borgere vært ikke-jøder. Ifølge UNRWAs flyktningstatistikk er det nå 4 671 811 registrerte palestinske flyktninger.³⁸ Dette er etterkommerne etter de palestinerne som flyktet i 1948. Ifølge internasjonal lov har disse krav på returrett og eller erstatning.³⁹ Ved å ikke innfri disse rettighetene har Israel *ipso facto* erklært at den palestinske *Nakbaen* var en hendelse man støtter opp om politisk.⁴⁰ Israel erkjenner dermed at den etniske rensingen ikke bare var ønskelig, men også nødvendig.

Noter

- ¹ Morris, Benny: *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004: 1. Morris bruker riktignok oktober 1950 som ramme istedenfor april 1949, men etter hans beregninger ble 40 000 palestinere kastet ut etter krigen hadde tatt slutt. Morris 2004: 536.
- ² Cohen, Hillel: «Land, Memory, and Identity: The Palestinian Internal Refugees in Israel» i *Refuge*, Vol. 21, No. 2, 2003: 7; Masalha, Nur: «Introduction» i Mashalha, Nur (red.): *Catastrophe Remembered*. New York: Zed Books, 2005: 1.
- ³ For historiografiske gjennomganger av 1948-krigen som skrevet av israelske og palestinske historikere, se: Strand, Trude: «Narrativer i Konflikt» og Jensehaugen, Jørgen: «Al-Nakba: Eksistensiell Historiskrivning», begge i *Babylon*, Vol 6, Nr. 2, 2008: 88-107.
- ⁴ UN General Assembly Resolution 194(III): <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/043/65/IMG/NR004365.pdf?OpenElement> (04.06.09)
- ⁵ Second Bernadotte Plan for Israel-Arab Settlement, September, 16, 1948: http://www.zionism-israel.com/hdoc/Bernadotte_plan_text_September_1948.htm (04.06.09).
- ⁶ FO371/75367, Haifa to FO, 5 January 1949, Cypher No. 24.
- ⁷ Ethridge to Secretary of State, 13 April 1949 i *Foreign Relations of the United States (FRUS)*, 1949 Vol. VI. Washington, 1977: 911-916.
- ⁸ Hitchens, Christopher: «Broadcasts» i Said, Edward W. og Hitchens, Christopher (red.): *Blaming the Victims: Spurious Scholarship and the Palestinian Question*. London: Verso, 2001: 73-83; Khalidi, Walid: «Why did the Palestinians Leave, Revisited» i *Journal of Palestine Studies*, Vol. 34, No. 2, 2005: 42-54; Beinín, Joel: «Review: No More Tears: Benny Morris and the Road Back from Liberal Zionism» i *Middle East Report*, No. 230, 2004: 38-45; Abu-Lughod, Ibrahim: «Review: The War of 1948: Disputed Perspectives and Outcomes» i *Journal of Palestine Studies*, Vol. 18, No. 2, 1989: 119-127. Selv om det er påvist hvordan myten oppstod er det meg bekjent ingen god forskning på hvordan den vant fotfeste.
- ⁹ Morris 2004.
- ¹⁰ Morris 2004: 237-238, 181-186, 248, 522-524.
- ¹¹ Intervju med Benny Morris i Haaretz: <http://www.counterpunch.org/shavit01162004.html> (10.06.09).
- ¹² Beinín 2004: 44.
- ¹³ Finkelstein, Norman G.: *Image and Reality of the Israel-Palestine Conflict*. New York: Verso, 2003: 52.
- ¹⁴ Masalha, Nur: *Exulsion of the Palestinians: The Concept of "Transfer" in Zionist Political Thought, 1882-1948*. Washington, DC: Institute for Palestine Studies, 2001.
- ¹⁵ Parsons, Laila: «The Druze and the birth of Israel» i Rogan, Eugene L. og Shlaim, Avi: *The War for Palestine: Rewriting the History of 1948*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- ¹⁶ Sa'di, Ahmad H. og Abu-Lughod, Lila (red.): *Nakba: Palestine, 1948, and the Claims of Memory*. New York: Columbia University Press, 2007.
- ¹⁷ Intervju med Benny Morris i Haaretz: <http://www.counterpunch.org/shavit01162004.html> (10.06.09).
- ¹⁸ Morris 2004.
- ¹⁹ Sitert i Massad, Joseph A.: *The Persistence of the Palestinian Question: Essays on Zionism and the Palestinians*. London/New York: Routledge, 2007: 35.
- ²⁰ Finkelstein, Norman G.: «Disinformation and the Palestine Question: The Not-So-Strange Case of Joan Peter's *From Time Immemorial*» i Said og Hitchens (red.), 2001: 33-69; Farrell, Bill: «Review: Joan Peters and the Perversion of History» i *Journal of Palestine Studies*, Vol. 14, No. 1, 1984: 126-134.
- ²¹ Waldoks, Ehud Zion og Rettig, Haviv: 'Nakba' to stay out of school curriculum. <http://www>

jpost.com/servlet/Satellite?c=JPArticle&cid=1192380747128&pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull (10.06.09).

²² Haaretz: Israel moves closer to banning mourning of its independence. <http://www.haaretz.com/hasen/spages/1087792.html> (10.06.09).

²³ Jensehaugen, Jørgen: «Hvor ble det av Palestina?» i *Fortid*, Vol. 5, Nr. 3, 2008: 36-37; Pappé, Ilan: *The Ethnic Cleansing of Palestine*. Oxford: One World, 2007: 225-234.

²⁴ Khalidi, Walid (red.): *All that Remains: The Palestinian Villages Occupied and Depopulated by Israel in 1948*. Washington D.C.: Institute for Palestine Studies, 1992.

²⁵ Sitert i Cook, Jonathan: *Blood and Religion: The Unmasking of the Jewish and Democratic State*. London: Pluto Press, 2006: 174.

²⁶ Johansen Tiller, Stian: «Motvillige forhandlingspartner? Araberstatene og forhandlingene om det Palestinske Flyktningproblemet i 1949» i *Babylon*, Vol. 7, Nr. 1, 2009: 22-33.

²⁷ Lukunka, Barbra: «Glossary Term: Ethnocide» hentet fra Online Encyclopedia of Mass Violence. <http://www.massviolence.org/Ethnocide> (06.08.09).

²⁸ Segev, Tom: *1949: The First Israelis*. New York: The Free Press, 1986: 68-91; Sayigh, Yezid: *Armed Struggle and the Search for State: The Palestinian National Movement, 1949-1993*. New York: Oxford University Press, 1999: 37.

²⁹ Lynk, Michael: «The Right to Restitution and Compensation in International Law and the Displaced Palestinians» i *Refuge*, Vol. 21, Nr. 2, 2003: 96-113.

³⁰ Morris 2004: 588-600.

³¹ Hayden, Robert M.: «Schindler's Fate: Genocide, Ethnic Cleanising, and Population Transfers» i *Slavic Review*, Vol. 55, No. 4, 1996: 732.

³² Folkemordskonvensjonen: http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/p_genoci.htm (08.06.09).

³³ Kattan, Victor: *From Coexistence to Conquest: International Law and the Origins of the Arab-Israeli Conflict, 1891-1949*. New York: Pluto Press, 2009: 216.

³⁴ Cohen, Richard: «Whose Israel Shall it be?», Op-ed I Washington Post, 24.02.09: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/02/23/AR2009022302291.html> (09.06.09).

³⁵ Intervju med Benny Morris i Haaretz: <http://www.counterpunch.org/shavit01162004.html> (10.06.09).

³⁶ Cook 2006.

³⁷ Cook 2006; Intervju med Benny Morris i Haaretz: <http://www.counterpunch.org/shavit01162004.html> (10.06.09).

³⁸ UNRWA statistics: <http://www.un.org/unrwa/publications/index.html> (09.06.09).

³⁹ Hayden 1996.

⁴⁰ Dette betyr selvsagt ikke at en innfrielse av disse kravene nå vil annullere det historiske faktum at en etnisk rensning fant sted.